

Maurycy Ostaszewski^{a)}

 <https://orcid.org/0000-0002-7766-3510>

Konkurencja statutów na gruncie kwalifikacji kolizyjnoprawnej wymogu zgody organu właścicielskiego spółki na zawarcie przez nią wybranych kategorii umów z jej funkcjonariuszami bądź na ich rzecz

Abstract: The article discusses the impact of uncertainties about the legal nature of Article 15 of the Polish Commercial Companies Code on the outcome of the conflict-of-laws qualification of the requirement (resulting from this provision) to obtain the consent of the ownership body of the company to execute financing agreements with an officer of that company. This requirement can be viewed as concerning corporate, representation, or contractual matters. Depending on the presumed legal nature of this requirement, it is possible to categorize it under different laws — applicable to corporate, representation, or contractual aspects. In practice, this can cause significant doubt as to the effect of failing to obtain the consent of the ownership body. The article attempts to resolve these doubts and classify the consent requirement to the most appropriate law, taking into account its purpose, function, and nature. The article dwells also upon the functional links between the norms regulating this requirement and the purpose of the given conflict norm. The outcome of these considerations is that there are convincing arguments for classifying Article 15 of the Commercial Companies Code to the *legis societatis* within its scope, to the category of restrictions on representation.

^{a)} Mgr, Okręgowa Izba Radców Prawnych w Warszawie, Maurycy.Ostaszewski@gmail.com.

Keywords: requirement of shareholders' consent — applicable law — conflict-of-laws qualification — competition of laws — *lex societatis* — *lex contractus* — law applicable to the company — law applicable to the contract — Rome I Regulation — Code of Commercial Companies

1. Wstęp

Wynikający z art. 15 k.s.h.¹ wymóg uzyskania zgody organu właścicielskiego spółki kapitałowej na zawarcie przez nią wybranych kategorii umów z jej funkcjonariuszami bądź na ich rzecz jest instytucją prawną, której przyporządkowanie do zakresu odpowiedniego statutu sprawia trudności. Przyczyną tych trudności jest niejasny charakter prawny tej instytucji. W zależności od poglądów prezentowanych w doktrynie prawa spółek uzasadnione zdają się próby zaliczenia zgody z art. 15 k.s.h. do zakresów różnych norm kolizyjnych. Praktyczne znaczenie kwalifikacji w takim przypadku polega na tym, że wyniki zabiegów kwalifikacyjnych mogą prowadzić do rozbieżnych wniosków co do konieczności (lub jej braku) zastosowania wymogu zgody w konkretnym stanie faktycznym.

W praktyce funkcjonowania spółek kapitałowych zdarza się, że zagraniczny członek zarządu danej spółki zawiera z nią np. umowę pożyczki pod prawem obcym. W takiej sytuacji pojawia się pytanie, czy brak zgody organu właścicielskiego na umowę ma wpływ na skuteczność zawarcia umowy lub jej ważność. Odpowiedź na takie pytanie wymaga przeprowadzenia kwalifikacji kolizyjnoprawnej, której wynikiem będzie przyporządkowanie wymogu zgody z art. 15 k.s.h. do statutu personalnego albo kontraktowego.

Niniejszy artykuł ma na celu: 1) przeprowadzenie analizy wpływu wątpliwości co do charakteru prawnego art. 15 k.s.h. na wynik kwalifikacji kolizyjnoprawnej i przedstawienie ujawniających się na tym tle kontrowersji oraz możliwych rozwiązań; 2) podjęcie próby rozstrzygnięcia, jaka, w obliczu istoty instytucji prawnej, o której mowa, powinna być jej kwalifikacja. Powyższe rozważania zostaną poprzedzone porządkującymi uwagami na temat metody kwalifikacji kolizyjnoprawnej.

¹ Ustawa z dnia 15 września 2000 r. — Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz.U. 2024, poz. 18 ze zm.; dalej: k.s.h.).

2. Metoda kwalifikacji kolizyjnoprawnej

Rozstrzygnięcie, czy instytucja z art. 15 k.s.h. wchodzi w zakres statutu personalnego, czy kontraktowego, należy poprzedzić wykładnią pojęć określających zakres tych statutów oraz wykładnią samego art. 15 k.s.h.² Na tym tle ujawnia się konflikt kwalifikacyjny polegający na tym, że w zależności od poglądu na charakter zgody przewidzianej w art. 15 k.s.h. pozornie uzasadnione zdaje się zaliczenie tej instytucji do obu statutów. Próba rozwiązania tego konfliktu stanowi istotę zabiegów kwalifikacyjnych. Przedmiotem kwalifikacji jest pojęcie prawne występujące w normie kolizyjnej, określające jej zakres (lub opisujące łącznik)³. W związku z tym kwalifikacja zdecyduje, która norma kolizyjna jest najodpowiedniejsza dla analizowanej instytucji⁴.

Z uwagi na to, że normy kolizyjne wyznaczające statuty kontraktowy i personalny spółki są normami europejskiego prawa prywatnego międzynarodowego, miarodajną metodą wykładni oraz kwalifikacji jest tzw. metoda autonomiczna⁵. Taka wykładnia polega na przeprowadzeniu autonomicznej interpretacji normy kolizyjnej (odnoszącej tę interpretację do konkretnej sprawy, niejako precyzującej ją — gdy to konieczne — w stosunku do generalnej interpretacji)⁶. Ta metoda zakłada przewagę interpretacji funkcjonalnej (teleologicznej) nad wykładnią formalno-językową⁷. Postuluje również uwzględnienie wykładni systemowej w ten sposób, że jej celem jest zapewnienie wewnętrznej spójności nie tylko systemu norm kolizyjnych *fori*, lecz także prawa prywatnego międzynarodowego jako całości (a więc z uwzględnieniem jego norm merytorycznych) oraz systemu norm kolizyjnych służących prawu prywatnemu⁸.

W tym względzie słusznie wskazuje się, że przepisy międzynarodowego prawa zobowiązań UE są autonomiczne w stosunku do krajowych norm prawa prywatnego międzynarodowego⁹. Autonomia ta zakłada przede wszystkim odrębność pojęciową, która polega na tym, że

² A. Wowerka, *Zakres zastosowania statutu personalnego spółki*, C.H.Beck, Warszawa 2019, s. 27; M. Pazdan, *Prawo prywatne międzynarodowe*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2017, s. 24.

³ J. Poczobut, w: *Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz*, red. J. Poczobut et al., Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2017, s. 116.

⁴ M. Czepelak, *Międzynarodowe prawo zobowiązań Unii Europejskiej*, LexisNexis Polska, Warszawa 2012, nb. 1.38.

⁵ *Ibidem*.

⁶ J. Poczobut, w: *Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz...*, 2017, s. 110.

⁷ *Ibidem*, s. 109.

⁸ *Ibidem*.

⁹ M. Czepelak, *Międzynarodowe...*, nb. 1.37.

poszczególnym sformułowaniom używanym przez prawodawcę unijnego nie należy nadawać takiego znaczenia, jakie mają one na gruncie prawa krajowego¹⁰. Pozwala to wypełnić cel zunifikowanych przepisów prawa kolizyjnego UE, jakim jest doprowadzenie do jednolitości rozstrzygnięć w kwestii prawa właściwego. W doktrynie wyraźnie podaje się, że wykładnia autonomiczna ma zastosowanie w przypadku unijnych przepisów kolizyjnych, gdyż zarówno przy określeniu zakresu, jak i w opisie łącznika posługują się one pojęciami, które mają odmienne znaczenie na gruncie różnych systemów prawnych¹¹.

W związku z powyższym wykładni autonomicznej pojęć zawartych w normach kolizyjnych, określających zakres statutu, dokonuje się w oderwaniu od jakiegokolwiek konkretnego prawa merytorycznego (krajowego), samodzielnie na użytek norm kolizyjnych i niezależnie od tego, jak dane wyrażenia są rozumiane we własnym prawie merytorycznym¹². Zgodnie z istotą interpretacji autonomicznej terminy używane w normach kolizyjnych powinny tworzyć autonomiczną siatkę pojęciową¹³. Przy ustalaniu ich treści należy wykorzystywać wyniki badań prawnoporównawczych¹⁴. Przy czym, jak się wydaje, w odniesieniu do pojęć o charakterze unijnym badania te sprowadzają się do ustalenia znaczeń ujednoczonych pojęć kolizyjnoprawnych, przede wszystkim w oparciu o wypowiedzi na gruncie tych jednolitych norm. Jednocześnie z uwagi na systematykę prawa unijnego szczególną wagę należy przywiązywać do orzeczeń TSUE.

Wykładnia norm kolizyjnych o charakterze unijnym powinna uwzględniać systematykę danego aktu, zawarte w nim definicje oraz wzajemne powiązania między aktami unijnymi, jak również poszanowanie ogólnych zasad prawnych wspólnych dla porządków prawnych państw członkowskich, a także brać pod uwagę cele aktów unijnych¹⁵. Z kolei pojęcia znajdujące się w krajowym prawie kolizyjnym (w tym bazujące na normach prawa unijnego — jak w przypadku art. 17 p.p.m.)¹⁶ należy wyklądać w sposób prounijny¹⁷.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Ibidem, nb. 1.38.

¹² M. Pazdan, *Prawo prywatne...*, s. 78—79.

¹³ K. Bagan-Kurluta, *Prawo prywatne międzynarodowe*, wyd. 6, C.H.Beck, Warszawa 2021, s. 155.

¹⁴ M. Pazdan, E. Rott-Pietrzyk, M. Świerczyński, w: *System prawa prywatnego*, t. 20A, *Prawo prywatne międzynarodowe*, red. M. Pazdan, C.H.Beck, Warszawa 2014, s. 278, 277, nb. 215.

¹⁵ M. Wojewoda, *Zakres prawa właściwego dla zobowiązań umownych*, Wolters Kluwer Polska, Kraków—Warszawa 2007, s. 28, 56.

¹⁶ Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. — Prawo prywatne międzynarodowe (t.j. Dz.U. 2023, poz. 503; dalej: p.p.m.).

¹⁷ Ibidem, s. 29, 56.

Nade wszystko wykładnia przepisów Rozporządzenia Rzym I¹⁸, które są w swej treści odpowiednikami przepisów zawartych wcześniej w Konwencji Rzymskiej, wymaga uwzględnienia dokumentu tworzącego kontekst interpretacyjny Konwencji Rzymskiej¹⁹. Takim dokumentem jest wydany przez Komisję Europejską oficjalny raport autorstwa profesorów Maria Giuliano i Paula Lagarde'a²⁰. Zawiera on w szczególności komentarz do kolejnych postanowień, obejmujący i wyjaśniający ich motywy²¹.

Jednolitych schematów rozumowania w zakresie kwalifikacji i interpretacji przepisów unijnych należy szukać również w orzecznictwie TSUE²². W licznych wypowiedziach TSUE przyczynia się do nakreślenia granic między statutami, zwłaszcza tymi wyznaczanymi na podstawie unijnych (zunifikowanych) norm kolizyjnych.

Przyporządkowanie instytucji prawnej do danego statutu jest poprzedzane interpretacją nie tylko normy kolizyjnej, lecz także normy merytorycznej prawa wskazanego²³. W wyniku tych operacji dochodzi niekiedy do konfliktu kwalifikacji, czyli do sytuacji, gdy odmienności w rozumieniu wielu konstrukcji prawnych i terminów jurydycznych w danych porządkach prawnych (lub wewnątrz nich) prowadzą do odmiennych wniosków co do zakresu zastosowania norm kolizyjnych, które się takimi pojęciami posługują²⁴. W konsekwencji określone rozumienie instytucji prawnej wywiera wpływ na rozstrzygnięcie kolizyjnoprawne.

Spośród różnych rodzajów konfliktów kwalifikacyjnych wyróżnia się konflikt dotyczący przyporządkowania danej instytucji do określonego działu prawa prywatnego²⁵. Innymi słowy, potraktowanie krajowej instytucji prawnej jako zagadnienia o charakterze obligacyjnym skłaniałoby do wyznaczenia prawa właściwego w oparciu o statut kontraktowy, a potraktowanie jej jako zagadnienia o charakterze korporacyjnym — w oparciu o statut personalny.

¹⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I) (Dz.Urz. UE L 2008, nr 177, s. 6, z późn. zm.; dalej: Rozporządzenie Rzym I).

¹⁹ Konwencja o prawie właściwym dla zobowiązań umownych, otwarta do podpisu w Rzymie dnia 19 czerwca 1980 r. (Dz.Urz. UE C 2005, nr 169, s. 10, z późn. zm.; dalej: Konwencja Rzymska).

²⁰ M. Giuliano, P. Lagarde, *Report on the Convention on the Law Applicable to Contractual Obligations*, University of Paris I, OJ C 282, 1980 (dalej: Raport).

²¹ M. Czepelak, *Międzynarodowe...*, nb. 1.36.

²² M. Wojewoda, *Zakres...*, s. 56.

²³ J. Poczobut, w: *Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz...*, 2017, s. 117.

²⁴ Zob. M. Wojewoda, *Zakres...*, s. 72.

²⁵ J. Poczobut, w: *Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz...*, 2017, s. 117.

Należy zauważyć, że źródeł trudności kwalifikacyjnych w wypowiedziach doktryny upatruje się najczęściej w odmiennościach powstających w świetle różnych systemów prawnych. Natomiast, jak się zdaje — i co jest przedmiotem niniejszego artykułu — trudności te mogą pojawić się również na gruncie jednego systemu prawnego, gdy charakter pochodzącej z niego instytucji nie jest jednoznaczny.

W prawie prywatnym międzynarodowym zasadą powinno być możliwie jednoznaczne rozgraniczenie zakresów różnych norm kolizyjnych w wyniku ich wykładni, jako że generalnie chodzi o ułatwienie stosowania tych norm i zapobieżenie komplikacjom stanowiącym konsekwencje krzyżowania się ich zakresów²⁶. Z tego względu kwalifikacji należy dokonywać przy założeniu niedopuszczalności zbiegu norm kolizyjnych. Interpretacja autonomiczna ze swej natury przyczynia się do zmniejszenia prawdopodobieństwa kolizji pomiędzy znaczeniami nadanymi danemu terminowi w normie kolizyjnej i w prawie obcym przez nią wskazanym, jednak nie może jej bezwzględnie wykluczyć²⁷.

Konflikt kwalifikacyjny należy rozstrzygnąć, kierując się celami, funkcją i charakterem instytucji podlegającej kwalifikacji oraz funkcjonalnymi więzami między normami regulującymi tę instytucję, jak również celem danej normy kolizyjnej²⁸. Uwzględnienie tych wartości pozwoli ocenić, do którego statutu bliżej jest instytucji prawnej podlegającej ocenie kolizyjnoprawnej. Kwalifikacja autonomiczna polega zatem na przyporządkowaniu badanej instytucji prawnej do zakresu zastosowania najodpowiedniejszej dla niej normy kolizyjnej²⁹.

3. Konkurencja statutów

W utrwalonej tradycji prawa prywatnego międzynarodowego poszczególne elementy stosunku kontraktowego są poddawane przynajmniej kilku różnym statutom, wyznaczanym przez odrębne normy kolizyjne. Taką sytuację nazywa się kolizyjnoprawnym rozszczepieniem sytuacji życiowej, której różne aspekty, z uwagi na ich samodzielność,

²⁶ M. Wojewoda, *Zakres...*, s. 72.

²⁷ A. Wowerka, *Zakres...*, s. 34.

²⁸ *Ibidem*, s. 27.

²⁹ J. Poczobut, w: *Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz...*, 2017, s. 112.

są podporządkowane odrębnym regułom kolizyjnym³⁰. Reguły te zwykle posługują się innymi łącznikami, co w konsekwencji prowadzi do tego, że kolejne kwestie prawne, pojawiające się w danym stanie faktycznym, są oceniane w świetle różnych systemów merytorycznych.

Ten stan dobrze obrazuje przywołany w literaturze przykład dotyczący kwestii zdolności stron umowy. Otóż w ujęciu kontynentalnym dla ustalenia zdolności stron miarodajny jest statut personalny, natomiast w systemie *common law* zdolność to jeden z elementów objętych zakresem głównego statutu kontraktowego. Innym przykładem jest instytucja przedawnienia roszczeń obligacyjnych, która bywa poddawana odrębnemu statutowi, czy to jako osobne zagadnienie merytoryczne, czy jako kwestia proceduralna³¹. W literaturze niemieckiej podobne dylematy dotyczące zaliczenia instytucji prawnej do jednego z konkurujących statutów pojawiły się na gruncie figury prawnej *action en comblement du passif*, zawartej w art. 180 francuskiej ustawy z dnia 25 stycznia 1985 r.³²

Tak więc w zależności od rozumienia charakteru danej instytucji prawnej w prawie krajowym może ona podlegać innym statutom. Powyższej prawidłowości nie zaprzeczają postulowane w doktrynie zasady jednolitości statutów, czy to personalnego, czy kontraktowego. Zasada jednolitości statutu nie jest bowiem dogmatem i doznaje wyjątków³³. Podstawowym zadaniem prawa prywatnego międzynarodowego nie jest obrona zasady jednolitości statutu, lecz prawidłowe rozgraniczenie sfer działania systemów prawnych w odniesieniu do podlegających ocenie stanów faktycznych lub instytucji prawnych³⁴.

Z jednej strony zasada jednolitości statutu zapewnia zachowanie logiki i spójności instytucji prawa materialnego. Jednakże z drugiej strony ujawnia się uzasadnione dążenie do poddawania poszczególnych

³⁰ M. Pazdan, *Rozszczenie statutu kontraktowego oraz inne odstępstwa od zasady jednolitości statutu kontraktowego*, „*Studia Iuridica Silesiana*” 1991, t. 16, s. 60; idem, *O niektórych osobliwościach poszukiwania prawa właściwego*, w: *Valeat aequitas. Księga pamiątkowa ofiarowana Księdzu Profesorowi Remigiuszowi Sobańskiemu*, red. M. Pazdan, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2000, s. 344.

³¹ M. Wojewoda, *Zakres...*, s. 120.

³² Figura ta jest powództwem wobec dyrektora spółki postawionej w stan likwidacji, który przez niewłaściwe zarządzanie przyczynił się do zwiększenia zadłużenia spółki. W piśmiennictwie niemieckim zastanawiano się, czy zaliczyć tę instytucję do statutu personalnego spółki czy do statutu upadłościowego — za W. Klyta, *Spółki kapitałowe w prawie prywatnym międzynarodowym*, Zakamycze, Kraków 2001, s. 193—194.

³³ M. Wojewoda, *Zakres...*, s. 122.

³⁴ Zob. ibidem; W. Popiołek, *Wykonanie zobowiązania umownego a prawo miejsca wykonania. Zagadnienia kolizyjnoprawne*, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Katowice 1989, s. 19.

kwestii prawu, z którym pozostają one w najściślejszym związku, choćby kwestie te stanowiły tylko pewien aspekt szerszej problematyki, którą najprościej byłoby poddać jednemu systemowi³⁵.

4. Charakter art. 15 k.s.h.

Dla celów kwalifikacyjnych zasadne i celowe jest wstępne zidentyfikowanie i ogólne określenie płaszczyzn, na styku których może dochodzić do konkurencji statutów. Taki zabieg umożliwia wskazanie kierunków rozumowania, które mogą okazać się przydatne przy rozstrzyganiu ewentualnej konkurencji w konkretnym przypadku³⁶.

Artykuł 15 § 1 k.s.h. wprowadza ograniczenie zawierania umów kredytu, pożyczki, poręczenia lub innych podobnych umów między spółką a członkami organów spółki, likwidatorami i prokurentami. Restrykcja polega na konieczności uzyskania zgody zgromadzenia wspólników albo walnego zgromadzenia (w formie uchwały), chyba że ustawa stanowi inaczej³⁷. Ograniczenia te mają funkcję ochronną — chronią spółkę przed potencjalnymi nadużyciami jej funkcjonariuszy w sytuacji konfliktu interesów³⁸. Wskazuje się, że to zabezpieczenie interesu spółki w konsekwencji chroni także interes potencjalnych kontrahentów i wierzycieli spółki, którzy mają większe szanse na zaspokojenie swoich praw, jeśli spółka nie dokonuje niekorzystnych dla niej transakcji ze swoimi funkcjonariuszami³⁹.

W judykaturze określa się cel art. 15 k.s.h. jako zapewnienie wspólnikom kontroli nad czynnościami spółki, które powodują faktyczne lub potencjalne zaangażowanie jej środków w interesie osób wyliczonych w art. 15 § 1 k.s.h., i chronienie w ten sposób interesów spółki i jej wspólników⁴⁰. Podobnie w innej wypowiedzi SN wskazano, że *ratio legis* art. 15 § 1 k.s.h. polega na uniemożliwieniu ww. osobom

³⁵ Zob. M. Wojewoda, *Zakres...*, s. 122 i przywołana tam literatura.

³⁶ A. Wowerka, *Zakres...*, s. 71—72.

³⁷ J.A. Strzępka, E. Zielińska, w: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. P. Piniór, J.A. Strzępka, C.H.Beck, Warszawa 2024, art. 15 KSH, nb. 1.

³⁸ Zob. wyr. SN z 5.02.2009, I CSK 297/08.

³⁹ D. Kupryjańczyk, w: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. Z. Jara, C.H.Beck, Warszawa 2024, art. 15, nb 1

⁴⁰ Wyr. SN z 7.03.2017, II CSK 349/16, OSNC 2018, nr 1, poz. 9.

uzyskiwania korzyści od spółki, których bez posiadania swojego statusu by nie otrzymały⁴¹.

Z kolei na gruncie podobnego⁴² w konstrukcji przepisu § 89 ust. 1 niemieckiej ustawy o spółce akcyjnej (Aktiengesetz), dotyczącego wymagania uzyskania zgody rady nadzorczej w przypadku udzielenia „kredytu” członkowi zarządu spółki akcyjnej (Gewährung eines Kredits), jako cel owej regulacji wskazano, że jest ona skierowana nie tyle na ograniczenie w udzielaniu kredytów, co na zachowanie transparentności w ich udzielaniu, i służy bezpieczeństwu obrotu prawnego⁴³.

Przed wszystkim należy zauważyć, że do art. 15 k.s.h. odnosi się hipoteza art. 17 k.s.h. Tak więc art. 15 k.s.h. jest ustawowym wymogiem uzyskania uchwały wspólników albo walnego zgromadzenia, koniecznym dla ważności czynności prawnej (umowy kredytu, pożyczki, poręczenia lub innej podobnej umowy z członkiem zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej, prokurentem, likwidatorem albo na rzecz którejkolwiek z tych osób)⁴⁴.

W wypowiedziach o charakterze art. 15 k.s.h. zasadniczo wskazuje się, że dotyczy on ograniczenia swobody umów o wsparcie finansowe⁴⁵. Jednocześnie twierdzi się, że przepis ten powinien być odnoszony do ograniczenia uprawnienia zarządu do reprezentacji spółki — jako element składający się na reprezentację spółki⁴⁶.

Odnosnie do wymagania zgody organu przewidzianej m.in. w art. 15 k.s.h. i objętej regulacją art. 17 k.s.h. w nauce prawa powstały liczne spory co do: 1) charakteru zgody; 2) zakresu przedmiotowego zgody; 3) rodzaju sankcji za dokonanie czynności bez owej zgody⁴⁷. Z punktu widzenia zagadnienia omawianego w niniejszej publikacji istotne są

⁴¹ Post. SN z 10.04.2013, IV CSK 516/128.

⁴² A. Opalski, *Kontrowersje wokół wykładni art. 15 k.s.h.*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2024, nr 6, s. 14.

⁴³ H. Fleischer, w: *Beck-Online Grosskommentar AktG*, Hrsg. E. Stilz, R. Veil, Beck-Online, 2025, § 89, nb. 22.

⁴⁴ A. Opalski, w: *Kodeks spółek handlowych*, t. 1A, *Spółki osobowe. Komentarz. Art. 1—36*, red. A. Opalski, C.H.Beck, Warszawa 2024, art. 15, nb. 25.

⁴⁵ Zob. A. Szajkowski, M. Tarska, w: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. 1, red. S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, C.H.Beck, Warszawa 2012, s. 299.

⁴⁶ Zob. K. Oplustil, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w projekcie ustawy — Kodeks spółek handlowych. Wybrane zagadnienia, cz. III*, „Transformacje Prawa Prywatnego” 2000, nr 4, s. 17; podobnie P. Sobolewski, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Osajda, C.H.Beck, Warszawa 2024, art. 39, nb. 9; A. Herbet, w: *Zobowiązania. Przepisy ogólne i powiązane przepisy Księgi I KC*, t. 1, *Komentarz*, red. P. Machnikowski, C.H.Beck, Warszawa 2022, art. 39, nb. 10—11.

⁴⁷ Zamiast wielu zob. T. Szczerowski, *Wadliwość czynności prawnych spółek kapitałowych na tle sankcji kodeksu cywilnego*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012, s. 187—201.

różnice poglądów co do charakteru zgody. Odmienne zdania w kwestii zakresu przedmiotowego dotyczą zasadniczo stosunku art. 17 k.s.h. do art. 207 lub 375 k.s.h., czyli tego, czy art. 17 k.s.h. dotyczy czynności prawnych, dla których wymóg zgody wynika z przepisów ogólnych, czy również szczególnych; lub tego, czy przepis ten dotyczy raczej sytuacji, gdy wymagana zgoda ma wpływ na stosunki zewnętrzne. Kwestia ta nie rodzi jednak wątpliwości wobec kwalifikacji kolizyjnoprawnej — tak samo różnica poglądów co do rodzaju sankcji za naruszenie art. 15 k.s.h., gdyż zakres Rozporządzenia Rzym I (o czym szczegółowo niżej) obejmuje każdą przyczynę, która sprawia, że prawo właściwe uznaje umowę za nieważną, wzruszalną lub nieskuteczną (a nie wyłącznie nieważną). Należy przy tym wskazać, że zgodnie z dominującym poglądem, reprezentowanym również w judykaturze, sankcją ustanowioną w art. 17 § 1 k.s.h. jest bezskuteczność zawieszona.

W aspekcie charakteru zgody organu spółki przewidzianej m.in. w art. 15 k.s.h. i objętej regulacją art. 17 k.s.h. stwierdza się jednogłośnie jedynie to, że nie stanowi zgody osoby trzeciej w rozumieniu art. 63 k.c. Rozbieżne odpowiedzi padają jednak na pytanie, czym taka uchwała (zgoda) jest. Wskazuje się, że uchwałę organu (zgode), o której mowa w art. 17 § 1—2 k.s.h., należy postrzegać jako przesłankę ważności czynności, stanowiącą warunek prawny (*conditio iuris*)⁴⁸ skuteczności złożenia przez spółkę oświadczenia woli i odrębną od tego oświadczenia czynność⁴⁹. Prezentowany jest również pogląd, według którego uchwała jest koniecznym elementem samego oświadczenia woli spółki składanego osobie trzeciej i elementem składowym czynności prawnej⁵⁰. Zbliżona do tej koncepcji hipoteza uchwały zezwalającej jako aktu

⁴⁸ Warunek prawny jest rozumiany jako ustanowiona normami prawnymi przesłanka skuteczności czynności prawnej. Powstanie skutków prawnych jest uzależnione w takich przypadkach od zachowania zgodnego z treścią normy prawnej. Zob. wyr. SN z 20.05.1998, I CKN 683/97, OSP 1999, nr 1, poz. 8; wyr. SA w Katowicach z 7.07.2016, V ACa 663/15.

⁴⁹ Tak A. Opalski, w: *Kodeks...*, t. 1A, nb. 10; J.P. Naworski, w: *Komentarz KSH*, t. 1, red. T. Siemiątkowski, R. Potrzebny, LexisNexis Polska, Warszawa 2010, s. 181—182; S. Sołtysiński, *Charakter prawny uchwał rady nadzorczej*, w: *Prawo handlowe XXI wieku. Czas stabilizacji, ewolucji czy rewolucji. Księga jubileuszowa profesora Józefa Okolskiego*, red. M. Modrzejewska, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010, s. 956; A. Chłopecki, *Warunki w rozumieniu art. 89 k.c. a warunki prawne (conditiones iuris)*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2001, nr 7, s. 29; obszernie P. Antoszek, *Charakter prawny uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych zezwalających na dokonanie czynności prawnych przez spółkę*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2006, nr 7, s. 28—35; idem, *Cywilnoprawny charakter uchwał wspólników spółek kapitałowych*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007, s. 303—326.

⁵⁰ Zob. Z. Radwański, A. Olejniczak, J. Grykiel, w: *System prawa prywatnego*, t. 2, *Prawo cywilne — część ogólna*, red. Z. Radwański, A. Olejniczak, C.H.Beck, Warszawa

woli spółki zakłada natomiast, że uchwała stanowi akt woli, którą na zewnątrz, wobec osób trzecich, wyjawia zarząd⁵¹. Alternatywny pogląd w ramach tej hipotezy przyjmuje zaś, że zgoda jest aktem woli współtworzącym decyzję spółki⁵². Według innego poglądu zgoda jest jedynie aktem prowadzenia spraw spółki, dotyczącym jednak stosunków zewnętrznych — i w konsekwencji w razie braku zgody można mówić o nieprawidłowej reprezentacji⁵³. Stosownie do jeszcze innej koncepcji poprzez udzielenie zgody jeden organ udziela drugiemu organowi umocowania do dokonania czynności prawnej przekraczającej zakres jego kompetencji, przy czym owo umocowanie jest *de facto* umocowaniem nie osoby prawnej, ale jej organu⁵⁴.

Zdaje się, że — nieco upraszczając — pojawiające się poglądy można generalnie podzielić na: 1) takie, które zgodę traktują jako element oświadczenia woli spółki; 2) takie, które traktują ją jako element działania spółki w sferze reprezentacji. Przy kwalifikacji kolizyjnoprawnej położenie akcentu na jeden ze wskazanych powyżej wymiarów art. 15 k.s.h. decyduje o tym, czy w konkretnej sytuacji przepis ten w ogóle należy stosować.

Dokonując wstępnej identyfikacji z punktu widzenia charakteru zgody, można wyróżnić kilka możliwych ujęć. Jeżeli przyjąć pogląd, zgodnie z którym art. 15 k.s.h. wprowadza ograniczenie swobody umów, stanowi przesłankę ważności czynności (warunek prawny) albo element samego oświadczenia woli spółki, należałoby zakwalifikować tę regulację do płaszczyzny kontraktowej. Z kolei przyjęcie stanowiska, że wymóg zgody ogranicza uprawnienie zarządu do reprezentacji spółki, prowadziłoby do umiejscowienia art. 15 k.s.h. w płaszczyźnie reprezentacji. Natomiast uznanie, iż chodzi o mechanizm podziału kompetencji między organami spółki, przemawiałoby za zaliczeniem tej regulacji do płaszczyzny prawa spółek.

2019, s. 257; K. Zawada, *Zaskarżanie uchwał wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz uchwał walnego zgromadzenia akcjonariuszy*, w: *Prawo prywatne czasu przemian. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Stanisławowi Sołtysińskiemu*, red. A. Nowicka, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2005, s. 595; J. Frąckowiak, w: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. W. Pyziół, LexisNexis, Warszawa 2008, s. 53; S. Czepita, Z. Kuniewicz, *Spór o konwalidację nieważnych czynności prawnych*, „Państwo i Prawo” 2002, z. 9, s. 84; wyr. SN z 13.02.2004, II CK 438/02, OSP 2006, nr 5, poz. 53; wyr. SN z 15.02.2002, III CKN 494/99; uchw. SN z 17.08.1988, III CZP 62/88, OSNC 1989, nr 4, poz. 65. Co do szczegółowych rozważań pozostałych poglądów zob. zamiast wielu P. Antoszek, *Charakter...*, s. 28—35; T. Szczurowski, *Wadliwość...*, s. 187—201.

⁵¹ Zob. P. Antoszek, *Charakter...*, s. 32—33.

⁵² Zob. ibidem, s. 34.

⁵³ A. Szumański, w: Sołtysiński i in., *Komentarz KSH*, t. 1, 2012, s. 324.

⁵⁴ Zob. P. Antoszek, *Charakter...*, s. 31 i przywołana tam literatura.

Na gruncie prawa kolizyjnego ograniczenie swobody umów, warunek prawny, element oświadczenia woli, ograniczenie uprawnienia do reprezentacji czy też zasady podziału kompetencji w spółce stanowią odmienne instytucje, do których zastosowanie mają różne normy kolizyjne.

Wątpliwości na gruncie prawa polskiego dotyczące charakteru prawnego instytucji z art. 15 k.s.h. zasadniczo nie wpływają bezpośrednio na przyporządkowanie jej do jednego czy drugiego statutu. Jednakże obrazują one, że w zależności od poglądów za miarodajny mógłby być uznany statut kontraktowy lub statut personalny. Niezależnie od tego, dla przyporządkowania instytucji prawnej do odpowiedniego statutu szczególnie ważna jest pełniona przez nią funkcja.

5. Zakres statutu personalnego a instytucja z art. 15 k.s.h.

Łącznik oraz zakres zastosowania statutu personalnego wyznacza art. 17 p.p.m. Zgodnie z art. 17 ust. 1 p.p.m. osoba prawna podlega prawu państwa, w którym ma siedzibę. Zgodnie z art. 17 ust. 3 p.p.m. prawo państwa siedziby podlegają w szczególności: powstanie, łączenie, podział, przekształcenie lub ustanie osoby prawnej; charakter prawny osoby prawnej; nazwa oraz firma osoby prawnej; zdolność osoby prawnej; kompetencje i zasady działania oraz powoływanie i odwoływanie członków organów; reprezentacja; nabycie i utrata statusu wspólnika lub członkostwa oraz prawa i obowiązki z nimi związane; odpowiedzialność wspólników lub członków za zobowiązania osoby prawnej, a także skutki naruszenia przez osobę reprezentującą osobę prawną ustawy, aktu założycielskiego lub statutu.

Z listą zagadnień należących do obszaru statutu personalnego osób prawnych, zgodnie z art. 17 ust. 3 p.p.m., należy zestawić listę wyłączeń zawartych w Rozporządzeniu Rzym I. Jako że są one kompatybilne, można przyjąć, iż zakres wyłączeń z art. 1 ust. 2 lit. f Rozporządzenia Rzym I odpowiada dość dokładnie zakresowi statutu personalnego według polskiego prawa kolizyjnego⁵⁵.

Artykuł 1 ust. 2 lit. f Rozporządzenia Rzym I wyłącza z zastosowania tego rozporządzenia sprawy z zakresu prawa spółek i innych podmiotów posiadających osobowość prawną lub jej nieposiadających, takie jak:

⁵⁵ Por. A.W. Wiśniewski, w: *Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz...*, 2017, art. 28, pkt 31.

utworzenie (w drodze rejestracji lub w inny sposób), zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych, ustrój wewnętrzny lub rozwiązanie spółek i innych podmiotów posiadających osobowość prawną lub jej nieposiadających oraz osobista odpowiedzialność wspólników i organów za zobowiązania takiej spółki lub podmiotu.

Z zakresu zastosowania Rozporządzenia Rzym I zostały wyłączone również kwestie możliwości zaciągania zobowiązań w imieniu spółki przez jej organ wobec osób trzecich, czyli kwestie reprezentacji (art. 1 ust. 2 lit. f). Zasadniczo te same sprawy były wyłączone z zakresu zastosowania Konwencji Rzymskiej (art. 1 ust. 2 lit. e i f). W związku z tym w wykładni poszczególnych przepisów Rozporządzenia należy wziąć pod uwagę treść Raportu. Jak już wskazano, celem (funkcją) wspomnianych wyłączeń od Rozporządzenia Rzym I jest odgraniczenie statutów kontraktowego i personalnego. Z tego powodu regulacje krajowe określające statut personalny należy wyklądać tak, aby były one zgodne z ustaleniami na płaszczyźnie Rozporządzenia Rzym I. Można stwierdzić, iż rozgraniczenie tych statutów zostało poddane europejskiej unifikacji w Rozporządzeniu Rzym I⁵⁶.

Żeby ustalić znaczenie pojęć opisujących zakres statutu personalnego użytych zarówno w Rozporządzeniu Rzym I, jak i w p.p.m., należy dokonać ich autonomicznej interpretacji w oparciu o zasady wynikające z prawa unijnego. W pierwszej kolejności trzeba zatem rozważyć wypowiedzi na gruncie Rozporządzenia Rzym I i Konwencji Rzymskiej, a następnie rozważania te niejako „przenieść” na grunt p.p.m. z takim założeniem, że zakres pojęć z p.p.m. powinien być zgodny z zakresem wyłączeń z Rozporządzenia Rzym I.

5.1. Uwagi ogólne o zakresie statutu personalnego

Na gruncie Konwencji Rzymskiej wskazuje się, że wyłączenie spod jej zakresu spraw spółek obejmuje w zasadzie trzy sfery zagadnień: zdolność określonych jednostek organizacyjnych, w której mieści się ich podmiotowość prawna oraz możliwość nabywania praw i zaciągania zobowiązań; kwestie odnoszące się do większości stosunków wewnątrzorganizacyjnych; odpowiedzialność organów, członków i przedstawicieli poszczególnych jednostek organizacyjnych za ich zobowiązania⁵⁷.

⁵⁶ G. Gorczyński, *Prawo spółek i osób prawnych a konwencja rzymska (komentarz do konwencyjnego wyłączenia)*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2009, nr 7, s. 18.

⁵⁷ M. Wojewoda, *Zakres...*, s. 87–88.

Jednocześnie wyjątek od drugiej grupy wyłączeń stanowią zobowiązania finansowe członków danej jednostki organizacyjnej, związane z ich członkostwem — takim zobowiązaniom co do zasady przypisuje się charakter kontraktowy⁵⁸.

Z aktualnego orzecznictwa TSUE wypracowanego na gruncie wyłączenia spod zakresu zastosowania Rozporządzenia Rzym I wynika także, że wyłączenie trzeba traktować co do zasady zawężająco. TSUE stwierdza chociażby, że sama okoliczność związku umowy z kwestiami z zakresu prawa spółek nie skutkuje wyłączeniem z zakresu zastosowania Rozporządzenia Rzym I. Taki skutek następuje wyłącznie w przypadku tych „kwestii”, które należy zakwalifikować odrębnie od zagadnień należących do zakresu zobowiązań umownych⁵⁹.

Ponadto TSUE stwierdza, że wyłączenie dotyczące prawa spółek (a także stowarzyszeń i osób prawnych) obejmuje jedynie aspekty strukturalne, czyli złożone czynności niezbędne do utworzenia, zarządzania i rozwiązania spółki⁶⁰. Do takich czynności nie zalicza się stosunku prawnego, powstałego na mocy uchwały zgromadzenia członków wspólnoty mieszkaniowej, zobowiązującej członków do zapłaty kosztów utrzymania części wspólnych⁶¹. W literaturze niemieckiej wskazuje się generalnie, że w przedmiotowym wyłączeniu chodzi o aspekty jedynie organizacyjne, w tym wszelkie prawa i obowiązki wspólników, o ile nie mają one charakteru kontraktowego⁶².

5.2. Uwagi o szczegółowych kwestiach objętych zakresem statutu personalnego

Analiza zasadności przyporządkowania art. 15 k.s.h. do zakresu statutu personalnego wymaga rozważenia, czy odpowiada on któremuś z zagadnień (przykładowo)⁶³ wymienionych w art. 1 ust. 2 lit. f Rozporządzenia Rzym I (które zasadniczo pokrywają się z zagadnieniami

⁵⁸ R. Plender, M. Wilderspin, *The European Contracts Convention: The Rome Convention on the Choice of Law for Contracts*, Sweet & Maxwell, London 2001, s. 51; wyr. TS z 22.03.1983, 34/82, EU:C:1983:87, pkt 14.

⁵⁹ Wyr. TS z 3.10.2019, C-272/18, LEX nr 2731859, pkt 53.

⁶⁰ Wyr. TS z 8.05.2019, C-25/18, LEX nr 2653652, pkt 33—34.

⁶¹ Ibidem.

⁶² D. Schäuble, in: *Internationales Privatrecht in der Notar- und Gestaltungspraxis*, Hrsg. R. Hausmann, F. Odersky, wyd. 4, C.H.Beck, München—Berlin 2021, § 16. nb. 152.

⁶³ G. Gorczyński, *Prawo...*, s. 18.

wskazanymi np. w art. 17 ust. 3 p.p.m.). Wydaje się, że miarodajne w tym względzie są kwestie zdolności prawnej i zdolności do czynności prawnych (w p.p.m. — zdolność prawna), ustroju wewnętrznego (w p.p.m. — kompetencje i zasady działania organów osoby prawnej)⁶⁴ lub reprezentacji osoby prawnej⁶⁵.

5.2.1. Zdolność

Analizę pojęcia zdolności należy rozpocząć od wyjaśnienia zawartego w Raporcie — zgodnie z nim dotyczy ono ograniczeń nakładanych przez prawo np. w odniesieniu do nabywania nieruchomości. Przy czym nie chodzi tu o kwestię reprezentacji (bo do tego odnosi się osobne wyłączenie)⁶⁶ ani o akty *ultra vires* organów, gdyż podlegają odrębnemu wyłączeniu⁶⁷. Na gruncie przepisów k.s.h. o spółce z o.o. uchwały wspólników wymagają zarówno nabycie nieruchomości (chyba że umowa spółki stanowi inaczej — art. 228 pkt 4 k.s.h.), jak i zawarcie umowy pożyczki z członkiem zarządu (art. 15 k.s.h.)⁶⁸.

Wynikiem rozważań doktryny europejskiej o prawie właściwym dla spółek są opublikowane przez Europejską Grupę Prawa Prywatnego Międzynarodowego Zasady prawa właściwego dla spółek i innych jednostek organizacyjnych (dalej: Zasady). W art. 5 lit. c Zasad wskazano, że zakresem statutu personalnego objęte są — bez uszczerbku dla art. 6 — natura prawna, zdolność, zdolność do czynności oraz organy reprezentacji⁶⁹. Z kolei art. 6 stanowi, że zdolność spółki do wstąpienia w stosunek prawny z podmiotami trzecimi lub umocowanie organów spółki podlegają statutowi personalnemu, przy czym żadne ograniczenia lub restrykcje ustanowione przez statut personalny nie mogą być powołane przeciwko podmiotowi trzeciemu, jeśli stosunek prawny został zawiązany

⁶⁴ Tak A. Opalski, w: *Kodeks...*, t. 1A, art. 15, nb. 18.

⁶⁵ Tak, jak się zdaje, A. Wowerka, *Zakres...*, s. 199, który wskazuje, że art. 17 ust. 2 k.s.h. dotyczy sytuacji przekroczenia ustawowego zakresu umocowania.

⁶⁶ G. Gorczyński, *Prawo...*, s. 1. Por. W. Popiołek, w: *System prawa prywatnego*, t. 16B, *Prawo spółek osobowych*, red. M. Romanowski, C.H.Beck, Warszawa 2023, s. 930—931.

⁶⁷ M. Giuliano, P. Lagarde, *Report...*, pkt 6: „As regards legal capacity, it should be made clear that the reference is to limitations, which may be imposed by law on companies and firms, for example in respect of acquisition of immovable property, not to ultra vires acts by organs of the company or firm, which fall under subparagraph (f)”.

⁶⁸ Poza tym uzależnienie podjęcia określonej czynności prawnej przez zarząd spółki od zajęcia w tej sprawie stanowiska przez inny organ zawierają przykładowo: art. 228 pkt 3 i art. 393 pkt 3 k.s.h., art. 230 k.s.h.

⁶⁹ „its legal nature, general capacity, capacity to act and representative bodies” (<https://gedip-egpil.eu/en/documents/> [dostęp: 11.11.2025]).

między stronami znajdującymi się w państwie, w którego prawie nie istnieją wskazane ograniczenia lub restrykcje, chyba że podmiot trzeci był świadomy tych ograniczeń lub restrykcji bądź nie był ich świadom w wyniku zaniedbania⁷⁰.

Z powyższego wynika przede wszystkim to, że zakresem statutu personalnego są objęte ograniczenia i restrykcje w zdolności spółki lub umocowaniu (władzy) organów mogące wpływać na skuteczność lub ważność stosunku prawnego między spółką a osobą trzecią.

W doktrynie polskiej wskazuje się, że problemy na gruncie pojęcia zdolności prawnej stanowią kwestie tzw. szczególnej (specjalnej) zdolności prawnej oraz ustalenie instrumentów ochrony obrotu gospodarczego państwa działalności spółki przed ewentualnymi ograniczeniami zdolności prawnej wynikającymi ze statutu personalnego spółki, nieznanymi w państwie forum⁷¹.

Szczególna (specjalna) zdolność prawna oznacza zdolność spółki do nabywania szczególnych praw podmiotowych⁷². Wskazuje się, że w międzynarodowym prawie spółek problematyka ta dotyczy m.in. zdolności uzyskania statusu wspólnika w spółkach prawa obcego, zdolności bycia organem w innej spółce oraz emitowania papierów wartościowych. Tego typu kwestie stanowią o podstawowych cechach spółek i wydaje się, że nie sposób porównać je z koniecznością uzyskania zgody wspólników do podjęcia określonej czynności.

W związku z tym na gruncie rozumienia pojęcia zdolności prawnej w prawie kolizyjnym raczej nie wydaje się uzasadnione uznanie, że art. 15 k.s.h. dotyczy zdolności prawnej spółki w rozumieniu kolizyjnoprawnym lub w jakikolwiek sposób tę zdolność ogranicza.

5.2.2. Kompetencje i zasady działania organów

Co do kategorii kompetencji i zasad działania organów, wydaje się, że można ją zestawić z wyłączeniem z zakresu zastosowania Rozporządzenia Rzym I zagadnienia ustroju wewnętrznego spółek

⁷⁰ „The capacity of a company to enter into legal relationships with third parties and the powers of its organs or officers shall be governed by the law determined in accordance with Articles A 3 and 4. Nevertheless, any restrictions or limitations established by such law cannot be invoked against third parties when the relationship was concluded between persons both of whom are in the same country which is not that of the governing law of the company, under the law of which those restrictions or limitations do not exist, unless those third parties were aware of them or were not aware of them as a result of their negligence” (<https://gedip-egpil.eu/en/documents/> [dostęp: 11.11.2025]).

⁷¹ A. Wowerka, *Zakres...*, s. 36, 170.

⁷² *Ibidem*; W. Popiołek, w: *System...*, t. 16B, s. 929.

(art. 1 ust. 2 lit. f) i analogicznym wyłączeniem z zakresu Konwencji Rzymskiej (art. 1 ust. 2 lit. e). Jednocześnie zgodnie z dyrektywą prounijną wykładni oraz uwzględniając, że celem wyłączeń spod zakresu zastosowania Rozporządzenia Rzym I jest rozgraniczenie zakresów statutu kontraktowego i innych, m.in. statutu personalnego⁷³, należy przyjąć, że zakres krajowej normy kolizyjnej nie powinien być szerszy od wyłączenia z Rozporządzenia Rzym I. Prowadzi to do wniosku, że art. 17 ust. 3 pkt 5 p.p.m. dotyczy kompetencji i zasad działania organów w stosunkach wewnętrznych spółki⁷⁴.

W Raporcie wskazano, że pojęcie ustroju wewnętrznego oznacza kwestie takie jak: zwoływanie posiedzeń, przysługiwanie prawa głosu, kworum, powołanie w skład organów itp. W doktrynie niemieckiej zauważa się również, że wyłączenie to dotyczy zasad powołania i odwołania organów lub członków organów oraz statusu prawnego organów spółki, jak również praw i obowiązków poszczególnych współników⁷⁵. Podobnie w doktrynie polskiej stwierdza się, że na strukturę wewnętrzną spółki składają się przede wszystkim: kwestia dopuszczalności istnienia organów spółki osobowej, ich rodzaje, powoływanie i odwoływanie, kwalifikacje podmiotowe członków organów, zasady funkcjonowania organów jedno- i wieloosobowych, kompetencje i stosunki między poszczególnymi organami⁷⁶.

Jak wskazano wyżej, wszystkie przywołane zagadnienia objęte art. 17 ust. 3 pkt 5 p.p.m. i równocześnie art. 1 ust. 2 lit. f Rozporządzenia Rzym I dotyczyć mogą funkcjonowania spółek jedynie w stosunkach wewnętrznych. Z tego powodu wydaje się, że art. 15 k.s.h., który odnosi się do stosunków zewnętrznych, nie powinien być stosowany z powołaniem się na art. 17 ust. 3 pkt 5 p.p.m.

5.2.3. Reprezentacja

Z zakresu zastosowania Rozporządzenia Rzym I została wyłączona m.in. kwestia dotycząca tego, czy organ spółki może wobec osób trzecich zaciągać zobowiązania w jej imieniu⁷⁷.

⁷³ G. Gorczyński, *W poszukiwaniu kryterium rozgraniczającego zakres zastosowania statutu personalnego i statutu kontraktowego*, „Problemy Prawa Prywatnego Międzynarodowego” 2009, t. 4, s. 79.

⁷⁴ A. Wowerka, *Zakres...*, s. 190.

⁷⁵ D. Martiny, in: *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB*, Bd. 13, *Internationales Privatrecht II, Internationales Wirtschaftsrecht, Einführungs-gesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (Art. 50–253)*, Hrsg. J. von Hein, WBVG, wyd. 9, C.H.Beck, München 2025, Rom I-VO, art. 1, nb. 77.

⁷⁶ W. Popiołek, w: *System...*, t. 16B, s. 931.

⁷⁷ Art. 1 ust. 2 lit. g Rozporządzenia Rzym I.

Na gruncie Rozporządzenia Rzym I to wyłączenie jest odrębne od wyłączenia dotyczącego prawa spółek, dlatego w świetle Rozporządzenia Rzym I uprawnione zdaje się posługiwanie pojęciem statutu reprezentacji odrębnego od statutu personalnego. Jednocześnie jednak z uwagi na to, że zakres statutu reprezentacji został zakwalifikowany *expressis verbis* do zakresu statutu personalnego osoby prawnej w treści art. 17 ust. 3 pkt. 6 p.p.m. — w części odnoszącej się do kompetencji organów osoby prawnej (oraz w treści art. 22 p.p.m. — części odnoszącej się do kwestii przedstawicielstwa), można skonstatować, iż na gruncie ustawy p.p.m. wyodrębnienie statutu reprezentacji nie ma znaczenia praktycznego.

Rozważania o znaczeniu pojęcia reprezentacji należy rozpocząć od Raportu. Wskazano w nim, że art. 1 ust. 2 lit. g Rozporządzenia dotyczy tego, czy reprezentant / organ reprezentujący spółkę jest zdolny do związania spółki z podmiotem trzecim. Wyjaśniono przy tym, że kwestia ta dotyczy wyłącznie relacji między spółką a podmiotem trzecim, a nie innych aspektów ze sfery umocowania, takich jak np. stosunki między reprezentantem a spółką. Wskazano także, że tego typu relacje podlegają statutowi kontraktowemu, o ile mają charakter obligacyjny. Zdaje się z tego wynikać, że gdy ten charakter jest inny (np. korporacyjny), to relacja ta podlega statutowi miarodajnemu dla charakteru relacji.

Wydaje się, że najważniejszą konkluzją wynikającą z powyższego jest to, że zarówno Konwencja Rzymska, jak i Rozporządzenie Rzym I przewidują, iż pewne kwestie rzutujące na istnienie stosunku zobowiązaniowego mogą być objęte prawem innym niż prawo właściwe dla samego stosunku zobowiązaniowego.

Odnosnie do stanowiska doktryny zagranicznej należy ponownie przywołać Zasady prawa właściwego dla spółek i innych jednostek organizacyjnych sporządzone przez Europejską Grupę Prawa Prywatnego, z których wynika, że zakresem statutu personalnego są objęte ograniczenia i restrykcje w zdolności spółki lub umocowaniu (władzy) organów, mogące wpływać na skuteczność lub ważność stosunku prawnego między spółką a osobą trzecią.

Warto również odnotować wyrok czeskiego sądu najwyższego z 29 listopada 2007 r.⁷⁸, w którym stwierdzono, że dokonanie oceny, czy osoba, która w imieniu osoby prawnej dokonała czynności prawnej, była do tego uprawniona, nie jest kwestią dotrzymania wymogu formy pisemnej czynności prawnej, lecz oceną, czy dana osoba prawna jest związana w wyniku takiej czynności prawnej, czy nie⁷⁹.

⁷⁸ Wyr. NS z 29.11.2007, sygn. akt 29 Odo 965/2006.

⁷⁹ A.J. Bělohávek, *Rozporządzenie Rzym I. Konwencja rzymska*, t. 2, *Komentarz*, C.H.Beck, Warszawa 2010, art. 10, pkt 10.IX.2.

Także w doktrynie niemieckiej zauważa się, że wyłączenie z art. 1 ust. 2 lit. g Rozporządzenia Rzym I obejmuje m.in. kwestię, czy dana osoba (reprezentant) posiada umocowanie do reprezentacji osoby prawnej⁸⁰. Wskazuje się, że wyłączenie dotyczy wszystkich form pełnomocnictwa oraz reprezentacji, co wynika zarówno z teorii organów, jak i z czynności prawnych⁸¹. Podnosi się również, że przedmiotowe wyłączenie obejmuje wszystkie obszary, które funkcjonalnie dotyczą uprawnień do reprezentacji⁸².

W doktrynie polskiej stwierdza się, że pojęciem reprezentacji objęto generalnie cały problem kompetencji związania innej osoby (reprezentowanego) przez drugą stronę umowy — niezależnie od tego, czy taka kompetencja miałaby wypływać z woli mocodawcy, wprost z ustawy czy też ze struktury danej osoby prawnej lub innej jednostki organizacyjnej (kwestia działania organów)⁸³.

Wskazuje się również, że statut reprezentacji (a więc statut personalny) rozstrzyga o strukturze, kompetencjach i zasadach działania organów w sferze zewnętrznej, w tym m.in. o wymogu uprzedniego uzyskania zgody np. danego organu lub współników⁸⁴ oraz o skutkach działania zarządu bez wymaganej zgody innego organu⁸⁵. Statut reprezentacji obejmuje kwestię dotyczącą tego, czy czynność przedstawiciela może zostać potwierdzona (i w jaki sposób) przez reprezentowanego⁸⁶ (przy czym skutek potwierdzenia jest regulowany przez statut kontraktowy)⁸⁷. Powyższe uwagi prowadzą do konstatacji, że w braku zgody, o której mowa w art. 15 k.s.h., spółka mająca siedzibę w Polsce nie będzie związana umową poddaną prawu obcemu, ponieważ umowa będzie bezskuteczna lub nieważna, zgodnie z art. 17 § 1 lub 2 k.s.h.⁸⁸

⁸⁰ A. Spickhoff, in: *Beckscher Online-Kommentar zum BGB*, Hrsg. W. Hau, R. Poseck, wyd. 75, 1.5.2025, VO (EG) 593/2008, art. 1, nb. 47.

⁸¹ Ibidem.

⁸² Ibidem.

⁸³ M. Wojewoda, *Zakres...*, s. 88.

⁸⁴ A. Wowerka, *Zakres...*, s. 189.

⁸⁵ S. Sołtysiński, *Prawo właściwe dla spółek prawa handlowego*, „Rejent” 2001, nr 7—8, s. 286.

⁸⁶ Tak R. Plender, M. Wilderspin, *The European...*, s. 118; M. Wojewoda, *Zakres...*, s. 90.

⁸⁷ A. Spickhoff, in: *Beckscher...*, art. 1, rn. 47.

⁸⁸ A. Wowerka, *Zakres...*, s. 199.

6. Zakres statutu kontraktowego a art. 15 k.s.h.

Statut kontraktowy to prawo stosowane do zobowiązań umownych w sprawach cywilnych i handlowych powiązanych z prawem różnych państw. Zasady wyznaczenia prawa właściwego dla zobowiązań umownych reguluje Rozporządzenie Rzym I. Zgodnie z nim umowa podlega prawu wybranemu przez strony. W braku wyboru prawo właściwe ustala się na podstawie zasad szczególnych, w zależności od rodzaju lub przedmiotu umowy.

Rozporządzenie Rzym I zawiera przykładowy katalog zagadnień wchodzących w zakres statutu kontraktowego. Zgodnie z art. 10 istnienie i ważność umowy lub jednego z jej postanowień ocenia się według prawa, które zgodnie z Rozporządzeniem Rzym I byłoby dla niej właściwe, gdyby umowa lub jej postanowienie były ważne — czyli zasadniczo istnienie i ważność umowy podlegają prawu wybranemu przez strony. Analogiczną treść ma art. 8 Konwencji Rzymskiej. Ponadto zgodnie z art. 12 statut kontraktowy ma zastosowanie w szczególności: do wykładni umowy; do wykonywania wynikających z niej zobowiązań; w granicach uprawnień przyznanych sądowi przez prawo procesowe, skutków całkowitego lub częściowego niewykonania tych zobowiązań, łącznie z określeniem wysokości szkody, w zakresie, w jakim rozstrzygają o tym przepisy prawa; do różnych sposobów wygaśnięcia zobowiązań oraz przedawnienia i utraty praw wynikającej z upływu terminów oraz skutków nieważności umowy.

W nauce prawa wskazuje się, że zakres zastosowania statutu kontraktowego obejmuje materialne przesłanki ważności umowy, w tym: dopuszczalność zawarcia określonego typu umowy oraz dopuszczalność nadania jej określonej treści, tj. granice swobody umów oraz skutki ich naruszenia, istnienie, ważność, wady oświadczenia woli, dopuszczalność zawarcia umowy pod warunkiem lub z zastrzeżeniem terminu, jak również skutki zastrzeżenia tych kwestii⁸⁹.

Ponadto wskazuje się, że przywołany powyżej art. 12 Rozporządzenia Rzym I jest wyrazem realizacji zasady jednolitości statutu kontraktowego⁹⁰, zgodnie z którą generalnie wszystkie zagadnienia związane

⁸⁹ M. Pazdan, Ł. Żarnowiec, M. Zachariasiewicz, w: *System prawa handlowego*, t. 9, *Międzynarodowe prawo handlowe*, red. W. Popiołek, C.H.Beck, Warszawa 2013, nb. 239; M. Zachariasiewicz, Ł. Żarnowiec, M. Kropka, w: *Komentarz do rozporządzenia nr 593/2008 w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I)*, red. M.A. Zachariasiewicz et al., LEX, 2013, art. 1, pkt 33.

⁹⁰ M. Wojewoda, *Zakres...*, s. 119; O. Lando, *The EEC Convention on the Law Applicable to Contractual Obligations*, „Common Market Law Review” 1987, vol. 24,

z powstaniem, treścią, wykonaniem i skutkami niewykonania zobowiązania podlegają jednemu prawu. Zasada ta ma służyć uniknięciu licznych problemów, pojawiających się w przypadku dopuszczenia zastosowania różnych praw do różnych części umowy bądź kwestii kontraktowych. Nie zmienia to jednak tego, że powyższa zasada nie jest absolutna i doznaje wyjątków⁹¹.

6.1. Zobowiązanie umowne

Nie ulega wątpliwości, że stosunki zobowiązaniowe, o których mowa w art. 15 k.s.h., odpowiadają rozumieniu pojęcia zobowiązania umownego na gruncie Rozporządzenia Rzym I. Odkryciu desygnatów tego wyrażenia służą badania prawnoporównawcze oraz orzecznictwo TSUE na tle Rozporządzenia Bruksela I⁹², w szczególności dotyczące art. 5 pkt 1 tego rozporządzenia⁹³.

W doktrynie wskazuje się więc, że we wszystkich państwach członkowskich pojęcie „umowa” oznacza dobrowolne porozumienie będące źródłem zobowiązań, których wykonanie można egzekwować z pomocą przepisów prawa⁹⁴ lub że umowa to przyrzeczenie lub zespół przyrzeczeń, których naruszenie powoduje odpowiedzialność cywilną⁹⁵.

Natomiast w myśl orzecznictwa TSUE na tle Rozporządzenia Bruksela I ze zobowiązaniem umownym ma się do czynienia, jeżeli strona dobrowolnie przyjmuje na siebie zobowiązanie względem drugiej strony⁹⁶. W odniesieniu zaś do relacji między kwestiami z zakresu prawa spółek a kwestiami z zakresu statutu kontraktowego należy w tym miejscu ponownie wspomnieć o wyroku ETS, w którym Trybunał przyjął, że

issue 2, s. 167, za: M. Zachariasiewicz, w: *Komentarz do rozporządzenia nr 593/2008...*, art. 12, pkt 2.

⁹¹ M. Zachariasiewicz, w: *Komentarz do rozporządzenia nr 593/2008...*, art. 12, pkt 2.

⁹² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. UE L 2012, nr 351, s. 1, ze zm.; dalej: Rozporządzenie Bruksela I).

⁹³ M. Zachariasiewicz, Ł. Żarnowiec, M. Kropka, w: *Komentarz do rozporządzenia nr 593/2008...*, art. 1, pkt 7.

⁹⁴ R. Plender, M. Wilderspin, *The European...*, s. 49.

⁹⁵ M. Zachariasiewicz, Ł. Żarnowiec, M. Kropka, w: *Komentarz do rozporządzenia nr 593/2008...*, art. 1, pkt 8.

⁹⁶ Wyr. TS z 17.06.1992, C-26/91, ECR 1992, nr 6, poz. I—3967, pkt 15; wyr. TS z 17.09.2002, C-334/00, ECR 2002, nr 8—9A, poz. I—7357, pkt 23, 27.

zobowiązanie pieniężne z tytułu członkostwa w stowarzyszeniu mającym osobowość prawną mieści się w zakresie pojęcia „umowa lub roszczenia wynikające z umowy” na tle art. 5 pkt 1 Konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych, i to niezależnie od tego, czy zobowiązanie wynika z samego stosunku członkostwa, czy z uchwały organu danego stowarzyszenia⁹⁷.

Powyższe skłania do wniosku, że pojęcie zobowiązania umownego, a tym samym również zakres zastosowania statutu kontraktowego, należy rozumieć w sposób szeroki⁹⁸.

6.2. Istnienie i ważność umowy — uwagi ogólne

Użyte w treści art. 10 Rozporządzenia Rzym I, a wcześniej art. 8 Konwencji Rzymskiej, pojęcia istnienia i ważności umowy należy poddać wykładni autonomicznej⁹⁹ uwzględniającej ogólny cel regulacji Rozporządzenia Rzym I. W Raporcie, jak również w wypowiedziach na gruncie Rozporządzenia Rzym I wskazuje się, że przedmiotowe postanowienie służy określeniu prawa właściwego dla oceny wszystkich aspektów dotyczących zawarcia umowy i jej ważności, poza kwestią ważności formalnej¹⁰⁰ i zdolnością stron¹⁰¹. W istocie chodzi zatem o ważność materialną umowy¹⁰².

⁹⁷ Wyr. TS z 22.03.1983, 34/82, EU:C:1983:87, pkt 18. Wyrok pozostaje aktualny także na gruncie Konwencji o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. UE L 2007, nr 339, s. 3, z późn. zm.) oraz Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.Urz. UE L 2012, nr 351, s. 1, z późn. zm.).

⁹⁸ Zob. M. Wojewoda, *Zakres...*, s. 69.

⁹⁹ M.A. Zachariasiewicz, *Uwagi na temat wybranych orzeczeń sądów polskich z zakresu rozporządzenia nr 593/2008 o prawie właściwym dla zobowiązań umownych (Rzym I)*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2016, nr 10, s. 32.

¹⁰⁰ A.J. Bělohávek, *Rozporządzenie...*, art. 10, pkt 10.VIII.4; M. Pazdan, Ł. Żarnowiec, M. Zachariasiewicz, w: *System...*, t. 9, nb. 239; M. Zachariasiewicz, Ł. Żarnowiec, M. Kropka, w: *Komentarz do rozporządzenia nr 593/2008...*, art. 1, pkt 33.

¹⁰¹ M. Giuliano, P. Lagarde, *Report...*: „[...] the legal capacity of natural persons or of bodies corporate or unincorporate is in principle excluded from the scope of the Convention (Article 1 (2) (a) and (e)). This exclusion means that each Contracting State will continue to apply its own system of private international law to contractual capacity”.

¹⁰² M. Wojewoda, w: *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 593/2008 w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I)*. Komentarz, red. M. Pazdan, C.H.Beck, Warszawa 2018, art. 10, nb 9; wskazują na to również podtytuły art. 10 Rozporządzenia i art. 8 Konwencji.

W doktrynie wskazuje się również, że istnienie (zawarcie) umowy obejmuje wszelkie kwestie lub zdarzenia z zakresu tzw. procedury zawarcia, oceniane z perspektywy dokonania umowy lub zakresu uzgodnionego konsensu, z kolei ważność umowy odnosi się do każdej przyczyny, która sprawia, że prawo właściwe uznaje umowę za nieważną, wzruszalną lub nieskuteczną¹⁰³.

6.3. Istnienie umowy

Kwestia istnienia umowy dotyczy ustalenia, czy dana czynność prawna została rzeczywiście dokonana oraz czy można przypisać jej moc wiążącą¹⁰⁴. Zauważa się, że z jednej strony chodzi tu o problem osiągnięcia konsensu, a z drugiej o obecność innych niezbędnych elementów konstytuujących czynność prawną danego typu i decydujących o jej skuteczności¹⁰⁵.

6.3.1. Złożenie oświadczenia woli

Ustalenie, czy czynność prawna została w ogóle dokonana, należy poprzedzić zbadaniem, czy w danych okolicznościach i w świetle obowiązujących przepisów doszło do złożenia prawidłowych oświadczeń. Wskazuje się, że na gruncie polskiego prawa materialnego należałoby w tym zakresie zbadać, czy uzewnętrznienie woli przez każdą ze stron było swobodne (wolne od przymusu fizycznego), zrozumiałe (choćby w drodze interpretacji) oraz czy nie nastąpiło dla pozorów. Chodzi zatem o ustalenie, czy zachowaniu stron można przypisać znaczenie relewantne prawnie¹⁰⁶.

6.3.2. Dodatkowe, konstytutywne składniki umowy

W literaturze podnosi się, że w konkretnych okolicznościach dokonanie czynności może zależeć od dalszych jeszcze elementów (poza zgodnymi oświadczeniami stron), które mają znaczenie konstytutywne dla danej czynności. Wśród nich wymienia się np. wydanie rzeczy (przy czynnościach realnych) czy też wymaganą zgodę osoby trzeciej. Chodzi

¹⁰³ Zob. M.A. Zachariasiewicz, *Uwagi...*, s. 32 i przywołana tam literatura.

¹⁰⁴ M. Wojewoda, w: *Rozporządzenie...*, art. 10, nb. 8.

¹⁰⁵ Ibidem.

¹⁰⁶ Ibidem.

tu o takie elementy, bez których umowa — rozumiana jako „goły” konsens — nie wywoła skutków prawnych¹⁰⁷, czyli będzie wadliwa. Zarówno w doktrynie zagranicznej, jak i w doktrynie polskiej wskazuje się, że wspomniane dodatkowe składniki czynności są również objęte właściwością statutu kontraktowego¹⁰⁸.

6.4. Ważność materialna umowy

Pojęcie ważności materialnej obejmuje przyczyny, które sprawiają, że prawo właściwe uznaje umowę za nieważną, wzruszalną lub nieskuteczną¹⁰⁹. Podkreślić więc należy, że chodzi o przyczyny wadliwości czynności prawnych, niezależnie od tego, jakiego rodzaju sankcja wiąże się z daną wadliwością¹¹⁰.

Na marginesie należy zauważyć, że ważność materialna nie wyczerpuje kategorii ważności czynności prawnej — do takiej kategorii należą jeszcze takie kwestie jak ważność formalna, a także problem zdolności kontrahentów, które zostały poddane odrębnym statutom, tj. odpowiednio statutowi formy i statutowi personalnemu¹¹¹.

Wśród przesłanek ważności materialnej poddanej statutowi kontraktowemu wskazuje się chociażby takie, jak istnienie i ważność *causa* (w tradycji kontynentalnej), obecność *consideration* (w porządku *common law*), wady oświadczeń woli oraz badanie treści umowy pod kątem jej zgodności z prawem i innymi kryteriami pozanormatywnymi o charakterze ogólnym, jak np. dobra wiara, zasady uczciwego obrotu czy zasady współżycia społecznego.

¹⁰⁷ Ibidem, nb. 24.

¹⁰⁸ Ibidem, nb. 24 i przywołana tam literatura.

¹⁰⁹ M.A. Zachariasiewicz, *Uwagi...*, s. 32.

¹¹⁰ To daje się wywieść również z porównania polskiej i niemieckiej wersji językowej Rozporządzenia Rzym I. W wersji polskiej mowa o „ważności” materialnej, w wersji niemieckiej — o *Wirkamkeit*. Słowo to należy tłumaczyć jako „skuteczność”. Jednocześnie prawu niemieckiemu — tak jak polskiemu — znane jest pojęcie nieważności (niem. *Nichtigkeit*). Prawo niemieckie posługuje się tym pojęciem w sposób analogiczny, jak prawo polskie posługuje się pojęciem „ważność” — np. zgodnie z § 138 ust. 1 BGB: „Ein Rechtsgeschäft, das gegen die guten Sitten verstößt, ist nichtig” (tłum. własne: „Czynność prawna sprzeczna z dobrymi obyczajami jest nieważna”); zgodnie z analogicznym art. 58 § 2 Kodeksu cywilnego: „Nieważna jest czynność prawna sprzeczna z zasadami współżycia społecznego”.

¹¹¹ M. Wojewoda, *Zakres...*, s. 237.

6.4.1. Dopuszczalność czynności prawnej

Chociaż kwestia dopuszczalności zawarcia umowy nie została wymieniona *expressis verbis* w treści art. 10 Rozporządzenia Rzym I, za niewątpliwe uznaje się objęcie jej jego dyspozycją¹¹². O dopuszczalności rozstrzyga to, czy dany system prawny zna i akceptuje daną czynność, posiadając w tym względzie odpowiednią regulację merytoryczną¹¹³. W razie dopuszczalności można dokonać dalszej oceny czynności prawnej według określonego porządku normatywnego, a w razie stwierdzenia niedopuszczalności określonej umowy prawo właściwe dla niej (*lex causae*) powinno zadecydować o dalszych konsekwencjach takiej sytuacji, w tym o sankcji¹¹⁴. W takim przypadku bada się, czy umowa ma być traktowana jako niezawarta, nieważna, bezskuteczna, czy też w grę wchodzi np. jej konwersja w inną, skuteczną czynność, która może wywoływać skutki prawne¹¹⁵.

6.4.2. Wady oświadczeń woli

Jednym z głównych zagadnień wpływających na ważność materialną umowy jest kwestia wad oświadczeń woli. Obecnie w literaturze dominuje stanowisko, zgodnie z którym problematyka ta podlega prawu właściwemu dla umowy, choć wcześniej zaliczano ją do zakresu statutu personalnego¹¹⁶.

W literaturze wskazano, że w ujęciu autonomicznym okoliczności objęte pojęciem wad oświadczeń woli cechują się tym, że dotyczą ustawowo uregulowanych nieprawidłowości powstałych przy dokonywaniu określonej czynności prawnej i wpływających na jej ważność¹¹⁷. Tym samym katalog typowych wad oświadczeń woli (błąd, podstęp, groźba) uzupełnia się o inne przykłady, takie jak znane prawu polskiemu brak świadomości lub swobody, pozorność czy wyzysk, stwierdzając, że kluczowa dla takiego ich zakwalifikowania jest właśnie omawiana cecha¹¹⁸. Innymi słowy, wskazuje się, że decydujące przy uznaniu danej okoliczności za wadę oświadczenia woli jest to, czy funkcja regulujących tę okoliczność przepisów odpowiada roli przepisów o wadach — a rolą tą jest

¹¹² M. Wojewoda, w: *Rozporządzenie...*, art. 10, nb. 18.

¹¹³ *Ibidem*.

¹¹⁴ *Ibidem*.

¹¹⁵ *Ibidem*.

¹¹⁶ B. Fuchs et al., w: *System prawa prywatnego*, t. 20B, *Prawo prywatne międzynarodowe*, red. M. Pazdan, C.H.Beck, Warszawa 2015, s. 542—544.

¹¹⁷ Zob. M. Wojewoda, *Zakres...*, s. 252.

¹¹⁸ B. Fuchs et al., w: *System...*, t. 20B, s. 542—543.

prawidłowe ukształtowanie jednostkowego stosunku zobowiązaniowego opartego na oświadczeniach stron.

Konkludując, kluczowe dla uznania danej okoliczności za wadę oświadczenia woli jest to, że pojawia się ona w chwili dokonania danej czynności, w określonym kontekście kontraktowym. Nie chodzi zaś o przemyty powodujące uznanie danej osoby generalnie za niezdolną do dokonania tej czynności.

Jednocześnie — odnośnie do kwestii, czy pozorność lub wyzysk powinny być objęte statutem kontraktowym — należy podkreślić, że wskazuje się, iż są one objęte statutem kontraktowym niezależnie od tego, czy uzna się, że są to wady oświadczeń woli, czy konstrukcje te zaklasyfikuje się inaczej (np. pozorność jako problem mocy wiążącej umowy, a wyzysk jako szczególny rodzaj czynności sprzecznej z prawem), ponieważ w obu przypadkach pozostaną one przesłankami ważności materialnej umowy, do których stosuje się art. 8 Konwencji Rzymskiej i art. 10 Rozporządzenia Rzym I.

Odnosząc powyższe do problemu zaliczenia instytucji z art. 15 k.s.h. do statutu kontraktowego, wydaje się, że w przypadku potraktowania wymaganej przez ten przepis zgody przede wszystkim jako warunku prawnego, czy też jako elementu oświadczenia woli, można by uznać, że art. 15 k.s.h. jest objęty zakresem statutu kontraktowego.

7. Przyporządkowanie

Argumenty za przyporządkowaniem art. 15 k.s.h. do statutu personalnego, a w jego zakresie do kategorii ograniczeń w reprezentacji, są przekonujące. Z przywołanych wypowiedzi wynika, że funkcja art. 15 k.s.h. odpowiada funkcji przepisów określających zakres statutu personalnego. Także miejsce regulacji tej i analogicznych instytucji w prawach krajowych zdaje się przemawiać za uznaniem tej instytucji jako należącej do sfery prawa spółek. Funkcjonalnie zatem art. 15 k.s.h. dotyczy interesów wyłączonych spod zakresu zastosowania Rozporządzenia Rzym I. Zasadność takiej oceny potwierdza również fakt, że Rozporządzenie Rzym I wyraźnie dopuszcza istnienie okoliczności mogących wpływać na ważność umów, a nieobjętych statutem kontraktowym.

Za szczególnie istotny argument należy uznać, będącą wytworem doktryny międzynarodowej, regulację o charakterze *soft law* — Zasady prawa właściwego dla spółek i innych jednostek organizacyjnych

wydane przez Europejską Grupę Prawa Prywatnego Międzynarodowego. Tam również wyraźnie przewidziano, że zakresem statutu personalnego są objęte ograniczenia i restrykcje w umocowaniu (władzy) organów, mogące wpływać na skuteczność lub ważność stosunku prawnego między spółką a osobą trzecią.

Wniosek o przyporządkowaniu art. 15 k.s.h. do zakresu statutu personalnego zdaje się być zgodny z wypowiedziami doktryny, w których wyrażano pogląd, iż do zakresu działania statutu personalnego należy (poza kwestią stosunków wewnętrznych) m.in. ocena zasad funkcjonowania, w tym przede wszystkim przesłanek przypisania osobie prawnej woli jednostek pełniących funkcję jej organu, wobec czego według tego statutu ustala się m.in. kompetencje poszczególnych organów oraz tryb powzięcia i wyrażenia woli¹¹⁹. W podobnym duchu w doktrynie wskazano, że konsekwencją przyjęcia zasady, iż to statut personalny rozstrzyga o zasadach reprezentacji spółki, jest konieczność „tolerowania” w kraju przewidzianych przez jego postanowienia ograniczeń¹²⁰.

Powyższy wynik przyporządkowania jest także zgodny z powszechnie przyjmowaną zasadą tzw. jednolitości statutu personalnego, tym bardziej w obliczu jej współczesnego szerokiego rozumienia, które zakłada ocenę poszczególnych kwestii wynikających ze stosunku spółki według jednego i tego samego prawa (prawa państwa, według którego spółka powstała)¹²¹. Innymi słowy, w myśl tej zasady ten sam łącznik ma decydować o wszystkich kwestiach od powstania aż do ustania spółki¹²².

8. Podsumowanie

Ustalenie kolizyjnoprawnego znaczenia pojęć określających zakres statutów personalnego oraz kontraktowego, w taki sposób, by rozgraniczyć ich zastosowanie, nie zdaje się sprawiać wielu trudności. Te powstają jednak w związku z faktem, że w zależności od przyjętego charakteru art. 15 k.s.h. miarodajne mogą być różne normy kolizyjne, a w konsekwencji różne statuty.

¹¹⁹ J. Gołaczyński, *Prawo prywatne międzynarodowe*, wyd. 5, C.H.Beck, Warszawa 2017, s. 188–189, nb. 222.

¹²⁰ W. Klyta, G. Żmij, w: *Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz*, red. M. Pazdan, C.H.Beck, Warszawa 2018, art. 17, nb. 42.

¹²¹ G. Gorczyński, *Prawo...*, s. 21–22.

¹²² *Ibidem*.

Potraktowanie wymogu z art. 15 k.s.h. jako ograniczenia swobody umów, przesłanki ważności czynności, stanowiącej warunek prawny czy też statuujący element samego oświadczenia woli spółki należy przypisać do płaszczyzny kontraktowej. To uzasadniałoby przyporządkowanie art. 15 k.s.h. do statutu kontraktowego, ponieważ w jego zakres wchodzi szeroko rozumiane materialne przesłanki ważności umowy w postaci granic swobody umów lub kwestii istnienia, a także wad oświadczenia woli.

Z kolei wypowiedzi określające wymóg zgody jako ograniczenia uprawnienia zarządu do reprezentacji spółki należy przypisać do płaszczyzny z zakresu reprezentacji, co powinno skutkować zaliczeniem do statutu personalnego, jako że statut ten rozstrzyga m.in. o kompetencjach i zasadach działania organów w sferze zewnętrznej.

Brak jednoznacznego określenia charakteru prawnego wymogu z art. 15 k.s.h. nie uniemożliwia ustalenia, któremu z wymienionych statutów wymóg ten podlega. Na gruncie wykładni pojęć wyznaczających zakres statutów personalnego i kontraktowego oraz rozbieżności odnośnie do charakteru zgody z art. 15 k.s.h. pojawia się zarysowany powyżej konflikt kwalifikacyjny. Jego rozstrzygnięcie wymaga uwzględnienia celu zarówno regulacji kolizyjnoprawnej, jak i badanej instytucji prawa krajowego. Na gruncie omawianych powyżej przepisów kolizyjnoprawnych jest zasadniczo możliwe klarowne rozgraniczenie zakresów statutów kontraktowego i personalnego. Z kolei funkcja art. 15 k.s.h. zdaje się być silnie, czy wręcz organicznie związana z regulacją prawa spółek. Powyższe pozwala uzasadnić przyporządkowanie wymogu zgody organu właścicielskiego spółki na zawarcie przez spółkę wybranych kategorii umów z jej funkcjonariuszami bądź na ich rzecz do statutu personalnego spółek.

Bibliografia

- Antoszek P., *Charakter prawny uchwał zgromadzeń spółek kapitałowych zezwalających na dokonanie czynności prawnych przez spółkę*, „Przeгляд Prawa Handlowego” 2006, nr 7, s. 28—35.
- Antoszek P., *Cywilnoprawny charakter uchwał wspólników spółek kapitałowych*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007.
- Bagan-Kurluta K., *Prawo prywatne międzynarodowe*, wyd. 6, C.H.Beck, Warszawa 2021.

- Bělohávek A.J., *Rozporządzenie Rzym I. Konwencja rzymska*, t. 2, Komentarz, C.H.Beck, Warszawa 2010.
- Chlopecki A., *Warunki w rozumieniu art. 89 k.c. a warunki prawne (conditio-nes iuris)*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2001, nr 7, s. 22—30.
- Czepelak M., *Międzynarodowe prawo zobowiązań Unii Europejskiej*, Lexis-Nexis Polska, Warszawa 2012.
- Czepita S., Kuniewicz Z., *Spór o konwalidację nieważnych czynności prawnych*, „Państwo i Prawo” 2002, z. 9, s. 79—87.
- Giuliano M., Lagarde P., *Report on the Convention on the Law Applicable to Contractual Obligations*, University of Paris I, OJ C 282, 1980.
- Gołaczyński J., *Prawo prywatne międzynarodowe*, wyd. 5, C.H.Beck, Warszawa 2017.
- Gorczyński G., *Prawo spółek i osób prawnych a konwencja rzymska (komentarz do konwencyjnego wyłączenia)*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2009, nr 7, s. 15—22.
- Gorczyński G., *W poszukiwaniu kryterium rozgraniczającego zakres zastosowania statutu personalnego i statutu kontraktowego*, „Problemy Prawa Prywatnego Międzynarodowego” 2009, t. 4, s. 69—87.
- Hau W., Poseck R. (Hrsg.), *Beckscher Online-Kommentar zum BGB*, wyd. 75, 1.5.2025.
- Hausmann R., Odersky F. (Hrsg.), *Internationales Privatrecht in der Notar-und Gestaltungspraxis*, wyd. 4, C.H.Beck, München—Berlin 2021.
- von Hein J. (Hrsg.), *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB*, Bd. 13, *Internationales Privatrecht II, Internationales Wirtschaftsrecht, Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche (Art. 50—253)*, WBVG, wyd. 9, C.H.Beck, München 2025, Rom I-VO.
- Jara Z. (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, C.H.Beck, Warszawa 2024.
- Klyta W., *Spółki kapitałowe w prawie prywatnym międzynarodowym*, Zakamycze, Kraków 2001.
- Lando O., *The EEC Convention on the Law Applicable to Contractual Obligations*, „Common Market Law Review” 1987, vol. 24, issue 2, s. 159—214.
- Machnikowski P. (red.), *Zobowiązania. Przepisy ogólne i powiązane przepisy Księgi I KC*, t. 1, Komentarz, C.H.Beck, Warszawa 2022.
- Opalski A. (red.), *Kodeks spółek handlowych*, t. 1A, *Spółki osobowe. Komentarz. Art. 1—36*, C.H.Beck, Warszawa 2024.
- Opalski A., *Kontrowersje wokół wykładni art. 15 k.s.h.*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2024, nr 6, s. 4—17.
- Oplustil K., *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w projekcie ustawy — Kodeks spółek handlowych. Wybrane zagadnienia, cz. III*, TPP 2000, nr 4, s. 9—40.
- Osajda K. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, C.H.Beck, Warszawa 2024.

- Pazdan M. (red.), *Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz*, C.H.Beck, Warszawa 2018.
- Pazdan M. (red.), *System prawa prywatnego*, t. 20A, *Prawo prywatne międzynarodowe*, C.H. Beck, Warszawa 2014.
- Pazdan M. (red.), *System prawa prywatnego*, t. 20B, *Prawo prywatne międzynarodowe*, C.H.Beck, Warszawa 2015.
- Pazdan M., *O niektórych osobliwościach poszukiwania prawa właściwego*, w: *Valeat aequitas. Księga pamiątkowa ofiarowana Księdzu Profesorowi Remigiuszowi Sobańskiemu*, red. M. Pazdan, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2000, s. 339—350.
- Pazdan M., *Prawo prywatne międzynarodowe*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2017.
- Pazdan M., *Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 593/2008 w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I). Komentarz*, C.H.Beck, Warszawa 2018.
- Pazdan M., *Rozszczenie statutu kontraktowego oraz inne odstępstwa od zasady jednolitości statutu kontraktowego*, „*Studia Iuridica Silesiana*” 1991, t. 16, s. 59—75.
- Pinior P., Strzępka J.A. (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, C.H.Beck, Warszawa 2024.
- Plender R., Wilderspin M., *The European Contracts Convention: The Rome Convention on the Choice of Law for Contracts*, Sweet & Maxwell, London 2001.
- Poczobut J. (red.), *Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2017.
- Popiołek W. (red.), *System prawa handlowego*, t. 9, *Międzynarodowe prawo handlowe*, C.H.Beck, Warszawa 2013.
- Popiołek W., *Wykonanie zobowiązania umownego a prawo miejsca wykonania. Zagadnienia kolizyjnoprawne*, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Katowice 1989.
- Pyziół W. (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, LexisNexis, Warszawa 2008.
- Radwański Z., Olejniczak A. (red.), *System prawa prywatnego*, t. 2, *Prawo cywilne — część ogólna*, C.H.Beck, Warszawa 2019.
- Romanowski M. (red.), *System prawa prywatnego*, t. 16B, *Prawo spółek osobowych*, C.H.Beck, Warszawa 2023.
- Siemiątkowski T., Potrzebacz R. (red.), *Komentarz KSH*, t. 1, LexisNexis Polska, Warszawa 2010.
- Sołtysiński S., *Charakter prawny uchwał rady nadzorczej*, w: *Prawo handlowe XXI wieku. Czas stabilizacji, ewolucji czy rewolucji. Księga jubileuszowa profesora Józefa Okolskiego*, red. M. Modrzejewska, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010, s. 952—968.

- Sołtysiński S., *Prawo właściwe dla spółek prawa handlowego*, „Rejent” 2001, nr 7—8, s. 267—296.
- Sołtysiński S., Szajkowski A., Szumański A. (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. 1, C.H.Beck, Warszawa 2012.
- Stilz E., Veil R. (Hrsg.), *Beck-Online Grosskommentar AktG*, Beck-Online, 2025.
- Szczurowski T., *Wadliwość czynności prawnych spółek kapitałowych na tle sankcji kodeksu cywilnego*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012.
- Wojewoda M., *Zakres prawa właściwego dla zobowiązań umownych*, Wolters Kluwer Polska, Kraków—Warszawa 2007.
- Wowerka A., *Zakres zastosowania statutu personalnego spółki*, C.H.Beck, Warszawa 2019.
- Zachariasiewicz M.A. et al. (red.), *Komentarz do rozporządzenia nr 593/2008 w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I)*, LEX, 2013.
- Zachariasiewicz M.A., *Uwagi na temat wybranych orzeczeń sądów polskich z zakresu rozporządzenia nr 593/2008 o prawie właściwym dla zobowiązań umownych (Rzym I)*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2016, nr 10, s. 27—35.
- Zawada K., *Zaskarżanie uchwał wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz uchwał walnego zgromadzenia akcjonariuszy*, w: *Prawo prywatne czasu przemian. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Stanisławowi Sołtysińskiemu*, red. A. Nowicka, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2005, s. 595—607.